I

225
51

QUÆSTIO MEDICA,

QUODLIBETARIIS DISPUTATIONIBUS, manè diſcutienda in Scholis Medicorum, die Veneris tertiâ Junii.

M. JACOBO DES PREZ, Doctore Medico, Præſide.

An primus activorum ſeu ſpirituum Motus ad generationem Cujuſlibet Mixti incipit in humido?

I.

RIA ſunt Mixtorum ſumma genera: Alia in Fodinis intimiſque terræ viſceribus congeriem ſolidam aut fluidam ſortiuntur; Et Foſſilia audiunt. Alia ſuis innixa radicibus germinali eruptione ad terræ ſuperficiem emergunt: aut abſque radicibus in muſcoſas fibrillas abeunt: vel in Boletos, Fungos, & Tubera Conſcreſcunt; Utraque ad Germinantium claſſem ſunt reducenda. Alia demùm fœcundâ utriuſque ſexûs Copulâ ſoboleſcunt; Et perfectorum Animantium ordine continentur; His addenda veniunt plura Animantia quæ ex putri humore ſuos habent ortus. Mixta triplicis illius ordinis vel ab univerſaliſſimis primariiſque Elementis ſibi invicèm permixtis: vel à ſecundariis iiſque diverſis propriam habent ortûs ſui materiem. Ratione hujus illiuſvè Elementaris miſturæ omnia Corpora ſub ampliſſimo mixtorum genere Comprehenduntur. Quæret forſan aliquis, quænam ſunt prima Elementa ex quibus

invicem coëuntibus quodlibet Mixtum compingitur, sive sit unius & sibi ubique similis contextûs, similarisque substantiæ: sive ex partibus dissimilaribus, Textu Elementarique proportione à se invicem differentibus sit coagmentatum? Tot & tam variæ extitere super eâ re Physico-Medicorum sententiæ, ut illarum dissensionibus & dissidiis commotus & convulsus inquisitor physicæ veritatis, præsertim qui sophistarum auditor, & ab Hippocrate devius, parcusque ejus Cultor & infrequens, *Insanientis dum sapientiæ Consultus errat*, vix sciat quo duce, aut quâ dirigente luce, physicam veritatem nubibus undique obvolutam sit exploraturus. At si Hippocrati & Galeno, eorumque ratiociniis in rebus Physicis & Medicis ille præbetur assensus quo dignissimi semper visi sunt apud spectatissimos antiquioris & recentioris ætatis Medicos legitimæ doctrinæ cultores, in promptu erit ad propositam quæstionem Responsio. Vel enim præstantissimi illi viri eorumque libri veniunt ejurandi, (Quod tamen absque perjurio non fecerit Scholæ Medicæ Parisiensis Doctor,) vel cum ipsis, imò cum Platone, Theophrasto, Aristotele pluribusque aliis omnium retrò ante ætatum Philosophis & Medicis, ea admittenda sunt Elementa quorum hyppothesi omnis Hippocratica & Galenica Doctrina nititur.

II.

JUXTA Hippocratem & Galenum, aliosque jam commemoratos Philosophos, primaria Mixtorum Elementa sunt ea ex quibus invicem coëuntibus cujuslibet Mixti moles constituitur, & in quæ resolvitur quicquid naturæ lege intime diruitur. Sunt numero quatuor: Terra nimirum, Aqua, Aër & Ignis: seu summè calidum, summe frigidum, summe siccum & summè humidum. Ex his cætera Elementa secundaria cuilibet Mixto propria variis & repetitis alterationibus generantur: In homine (Verbi gratia) Sanguis Pituita & utraque Bilis. Hæc sibi certa fuisse scripsit Galenus, prædictamque de Elementis Physicis hyppothesim, ab Hippocrate primo illius authore fuisse sancitam, nobis asseruit. Universalissimis hisce Elementis Communis est Materia ad patiendum apta, quæ *rudis indigestaque Moles, nec quicquam nisi pondus iners audire debet*: Hæc pro variâ informantis Elementi specie cui substernitur, plus minusvè motûs obtinet. Ne tamen dixeris Elementa à solo motu, non ab insitis igniculis, aliisve actuosis particulis suos habere agendi & alterandi modos; Hæ sunt Jocantium aut somniantium, non Philosophantium assertiones solo sensûs testimonio confutandæ. Ignis essentialiter calidus dum deürit, movetur; at motus est ustionis comes, non causa: Aqua & Aër quò plus moventur, (citrà occlusionem, aut extrà focarium ignem) eò magis refrigerantur; quo diutius torpent aut quiescunt, eò faciliùs calorem suscipiunt, à circumfusis igniculis. Minimè itaque motus est caloris causa. Ignis & Aër cum citissimos habeant motus subjectam sibi materiem velociùs movent: Aqua vero & Terra proprio pondere deturbantur, passivosque tantum motus locales experiuntur; suis tamen locis affixæ, externis & internis motibus alterantur ab actuosis particu-

lis igneis & aëreis ipſarum molem penetrantibus earumdemque inertiam vellicantibus & pungentibus. Ad eumdem ferè modum videre eſt in animantibus alimentorum partes ſolidas & ponderoſas, ſpirituum ope comminui, intimè alterari, atque in tenuem ſubſtantiam mutari, imò ad ſpirituum naturam ſummè actuoſam evehi. Ex prædictis univerſaliſſimis Elementis variè diſtributis, proportione, ut aiunt, non Arithmeticâ ſed Geometricâ, hujus illiuſve ſpiritûs arte præſtantiori, hoc illudvè Mixtum oritur juxtà ſpeciem activi à quo miſcibilium Elementorum proportio in primo mixti ſeminio humido fuit definita & commenſurata in pondere numero & menſurâ. Cum enim Elementa univerſaliſſima ſint ex ſe indifferentia ad hanc vel illam miſturæ proportionem, ad hanc vel illam mixti ſpeciem, ſanè neceſſe eſt ut ipſorum ἀδιαφορεία ſeu inifferentia, quæ paſſivo modò ſe habet, actuoſarum particularum motione ſuperetur, atque ad hanc vel illam mixti ſpeciem convertatur. Concurſus ejuſmodi particularum in ſeminio humido ſe ſe expandentium, juxtà ſingularem illarum collectionem conſideratus multis nominibus fuit inſignitus. Aliis dicitur ſpiritus opifex: aliis Architectonicus: Stoïcis continens: aliis rector: aliis genitor aliis harmonicus confluxus: Chymicis Archæus: ab Hippocrate πνεῦμα ſeu ſpiritus dicitur: aliàs ψυχὴ πυρὸς ἐκ ὕδατος σύγκρισιν ἔχουσα: à Platone Elementaris materia tenuiſſima ſignaturis à divinâ exexemplari causâ impreſſis prædita: ab Ariſtotele æthereüs ignis Elementarem materiam intrinſece movens eique formam inducens: Ab iis qui ſe Moſaïce Philoſophiæ Profeſſores prædicant, dicitur ſpiritus Domini aquas fæcundans: aliàs, opifex aura in primo Mundi Exortu divinitùs afflata: A Neotericis quibuſdam, dicitur materia ſubtilis artifici motu prædita. De verbis & nominibus parùm curamus modò interim conſtet actuoſas illas particulas artis præſtantiſſimæ vectrices eſſe, materiamque, ſive ab ipſis jampridem alteratam & ſubactam, ſive deinceps alterandam & ſubigendam, ex quatuor prædictis Elementis, ſibi invicem permixtis, eſſe radicitùs coadunatam. Actuoſæ illæ particulæ cujuſcunque alterationis & conformationis opifices apud nos ſpiritus audiunt. Haud tamen ſunt materiæ expertes: ſed ratione divinioris auræ ipſis admixtæ, præſtantiorisque artis quam devehunt: quin & comparatæ tum ad immateriales ſubſtantias ſummè agiles & movere aptas, tum ad otioſas & inertes materiæ moles quæ ab ipſis exagitantur, hoc nomine fuerunt inſignitæ. In Plantis & animantibus, quilibet ſpiritus ſive ſit mixti totius opifex ſemini primariò inſidens: ſive ſit primarii fœtus & ab ipſo genitus, ignis inſtar dum cibis ſe reficit, fit novorum igniculorum genitor: ac fœtibus ſuis ſuum auget ſubjectum, ipſique dum altiùs inſidet atque intrà illud ſe abſcondit: aut huc illuc per Corpus ſe expandit, miro artificio debitam abſolvit temperiem & conformationem; & eatenùs ab igne focario cuncta diriiente & depopulante plurimum differt. Opificis ſpiritûs conformatricem artem quis enarrabit? divina eſt, nemo videbit eam & vivet; illa, quemadmodum & ipſa Dei ſpecies, (inquit Cicero) percipitur cogitatione non ſenſu; ultrà ne quæſieris: hanc inveſti-

garunt omnium retrò ante ætatum Philoſophi, abſcondit ſe ab oculis eorum; eleganter tamen de opifice ſpiritu auræ divinioris participe & mixta regente, hæc ſcribit Virgilius:

Igneus eſt illis Vigor & Cæleſtis origo
Seminibus.

De ipsâmet aurâ divinâ hiſce igniculis vitam largiente, quam benè idem cecinit, ad mentem Stoïcorum quatuor Elementa admittentium:

Deum namque ire per omnes
Terraſque tractuſque Maris Cælumque profundum,
Hinc pecudes armenta, Viros, genus omne ferarum
Quemque ſibi tenues naſcentem arceſſere Vitas.

Aura Arſque illa divina, proxima rerum omnium efficiens cauſa, ab Hippocrate & Galeno, ſub Naturæ nomine nobis fuit expreſſa. Scire ſufficiat præſtantiſſimam hanc divini afflatûs auram in primâ mundi Creatione à Deo ſpiratam, eſſe ſpiritibus admixtam & cum ipſis devehi, Vectoreſque illos Spiritus ſibi ſubſtratum Seminis humorem, ex particulis elementaribus variè alteratis genitum, ad hanc, vel illam mixti ſpeciem promovere & perducere. Hìc ſiſtitur omnis Philoſophica diſquiſitio de activorum ſubſtantiâ Auræ Artiſque divinioris participe. Univerſaliſſima vero Elementa juxtà hyppotheſim ab Hippocrate & Galeno poſitam, ſunt admittenda.

III.

SANCITO prædicto illo Elementorum quaternario: Sancitis pariter Elementis homini propriis ex univerſalium miſturâ ortis, Hippocrates & Galenus ejus fideliſſimus interpres omnem ſuam medendi ſcientiam ſimul & artem ſcriptis tradidere. Præſtantiſſimi illi medendi magiſtri in explicandis rebus Phyſicis & Pathologicis, aut in inſtituendâ victûs lege, medicamentis componendis, iiſque aſſumendis, aut applicandis, nihil ſollicitiùs curant, quam ut exuperantis Elementi primarii vel ſecundarii immoderationem reprimant, tum in activis qualitatibus, tum in materiæ exuperantiâ calidâ vel frigidâ, humidâ vel ſiccâ; ſanguinea, vel Pituitoſâ aut Bilioſâ; ab his tanquam ab evidentiſſimis cauſis, medendi indicationes nuſquam non deſumunt. Quis verò extrà elementorum Hyppotheſim ab ipſis ſancitam poſitus, & ab eâ remotior factus, ullas explorabit indicationum notas ab iiſdem elementis primariis aut ſecundariis petitas? Vaga eſt, incerta, erroribus perpetuò obnoxia, variis opinionum rixis jactata, imò ab Empyricis & Agyrtis deridenda ea medendi Sophiſtica diſciplina quæ à Phyſicis principiis ab Hippocrate & Galeno admiſſis prorſus recedens, in Medicâ Palæſtrâ ſtabilem non invenit locum in quo pedem firmet. Et ſanè quis, ad mentem Galeni, Empyricum Pſeudo-dogmatico à veris Dogmaticis devio non antè poſuerit? Paucis abhinc annis tanta fuit apud nonnullos Phyſiologos ab Hippocrate & Galeno diſſentiendi libido, ut aliquam nominis famam, eminentioriſque ſapientiæ exiſtimationem ad ſe convertendam ſibi promiſerint, ſi extrà præſcriptas ab his præſtantiſſimis viris Philoſophandi & medendi leges juvenili impetu, Elaſticâque levitate tranſilirent, atque liberiùs huc illuc

excurrerent. Hac titillante & lenocinante divagandi libidine: Hoc prurien-te dissensionis orgasmo, cæcoque erga priscorum aut recentiorum errores amore, in tam dissimiles sectas distracti fuere, ut vix duos reperias de principiis Physicis eadem sentientes; in se se invicem suis in tenebris pugnant. Ea est nimirùm humanæ mentis mutabilitas & inconstantia, ut omnis ferè novitatis vortice Circumagatur, instabilisque rapiatur: ægrè ad immotum veritatis Cubum meliùs instructa revocetur & retineatur. Hujusce veritatis testes & conscii sunt ii, quos Cartesiana de Elementis somnia delectant, ex omnium ferè sophistarum, præsertim vero Democriti & Epicuri commentis efficta. Ratum & fixum statuatur apud veros Hippocraticæ & Galenicæ Medicinæ cultores, prædicta quatuor Elementa universalissima, non quidem sincera, & sibi invicem per moleculas apposita (ut placuit Empedocli & quibusdam neotericis) sed intimâ alteratione subacta & permixta cujuslibet mixti molem, variâ temperie & figurâ præditam, proximè vel remotè constituere, atque insitum spiritum Physicæ mixtionis authorem sinu suo condere. Nihil nos morantur Chymici: Ipsorum enim doctrina de secundariis mixti Elementis singulari spiritûs opificis artificio in intimo recessu genitis, Sale nimirum, Sulphure & Mercurio, admissa ab Hippocrate Elementa non oppugnant, sed supponunt, aut aliis hæc supponentibus relinquunt. Nos quoque ipsis sua principia & Elementa secundaria concedimus, de primorum autem numero, humidâque misturâ agimus.

IV.

FOSSILIUM prima materia ex universalissimis Elementis sibi invicem permixtis procul dubio constans, est liquamen pinguè humidum Ignis Aërisque subterranëi energiâ è terreo & aqueo fodinæ sinu velut extractum & expressum. Metallicum ejusmodi seminium apud fodinarios Mercurius audit. Fodinis lapidariis, Metalliferis, sulphurëis, Bitumineïs, salinis, Aquis metallicis &c. suæ insunt actuosæ particulæ: & pro diversâ specie & indole activi fodinarii, (vulgò spiritus mineralis seminale humidum imprægnantis & regentis) hoc vel illud Metallum, hæc vel illa Gemma, hic vel ille Lapis, hoc vel illud sulphur aut Bitumen, hic vel ille sal gignitur, hæc vel illa inest Aquis metallicis differentia: Et sic de cæteris fodinariis fœtibus. Vide quam limpidè splendet Adamas, rutilat Rubinus, auratur Topasium, purpurascit Saphyrus; quam amænè viridicatus fulget Smaragdus, quam jucundè mixtis & variatis micat coloribus Opala. Cæteros gemmarum perlucidos colores contemplare: at Imprimis mirare aqueo-salinas particulas, hoc vel illo purissimo sulphure insignitas in tantam duritiem coaluisse. His adde Margaritas ex nitidissimo & ponderoso Mercuriali humido sphæricè compactas. In Metallicinis ex deteriori aut fœtido liquamine mercuriali concrescunt imperfecta quædam Mixta quæ vulgò *Marchasita* audiunt; illa sunt mediæ substantiæ inter lapides & Metalla, semper noxia, aliquando autem nocentissima, quod ex impuro mercuriali humido fuerint coagulata. In Fodinis metalliferis frequenter reperitur Mercurius tum instar aquæ fluitans, tum

solâ naturæ operâ in cinnabarim conversus ; hæc de fossilibus sufficiant. GERMINANTIUM alia ex semine, alia ex Bulbis virescunt, alia ex insitinis surculis, aut ramis terræ infixis fruticant. Semina sive Bulbosa sint, sive nucleïs vel quovis alio tegmine obvoluta, suos non emittunt fœtus, nisi terræ indita rorido humore ipsa penetrante molliter fuerint soluta : Factâ enim cujuslibet seminis in terram demissi humidiori solutione, actuosæ seminis particulæ, priùs tegmine constrictæ, & in angustum redactæ, illo humidulo facto molliterque reserato, in ampliorem molem intumescunt, sua claustra rumpunt, nutritium succum cum delectu quodam proliciunt, suosque intestinos motus alterativos peragunt. Surculis, & ramis, quos Taleas vocant ab arboribus & plantis abscissas, plurimus inest seminalis humor, qui surculis huic illivè arbori per insitum junctis, aut Taleïs in terræ sinum immissis, & utrisque externo humido ineunte verè tepefactis, in infimâ partè, ponderosâ copiâ turgens, atque exitum quærens, rimulas scindit, diductamque surculi aut Taleæ medullam in radices expandit : diductæ autem radices succum alibilem proliciunt, qui rursùs Philtratione quadam à superioribus partibus prolicitus surculum aut Taleam rore suo recreat, & actuosas particulas in ipsis conclusas ad suos motus instimulat ; illæ autem in motus actæ & quasi exundantes, factis hinc inde rimulis in ramos & frondes, flores & fructus abeunt. Musci, Fungi, Boleti, Tubera, & cætera ejusmodi ab humido putrique seminio concrescunt. DE PERFECTIS ANIMANTIBUS dicere nihil opus est. Quis enim nescit illorum generationem sive sit ab ovo, sive illo careat, seminali humido spiritibus turgido esse referendam. Hinc antiquiores Poëtæ finxere Venerem Cupidinis matrem è spumâ Maris ortum duxisse ; quò quidem figmento nos monuère, primas ortûs nostri effectrices causas Physicas in salaci humore contineri, ibi diviniori artè explicari & expandi, donec suis expansionibus præscriptos, suoque ævo præfinitos terminos tandem obtinuèrint. Imperfecta animalia, sponte, id est citrà coïtum genita, sive insecta sint sive sanguine prædita, ex putri humore suos habent ortus. Inter antiquos Philosophos Thales Milesius asseruit aquam esse rerum omnium principium, nec immeritò, modò tamen de seminali humore, & humido primigenio, cæteris Elementis unà attemperatis permixto sit intelligendus.

V.

RITE` à naturâ fuit institutum, ut in Quolibet mixti generandi seminio legitimus aquæ dominatus fieret, nimirum ut actuosæ & effectrices cujuslibet Mixti particulæ igneæ, unctuoso humido delatæ ipsius rore nutriri possent, & fœcundiores fieri : quo enim præstantiori & uberiori humore primigenio illæ fruuntur, eò fœlicius sibi insitos motus & alterandi modos absolvunt : puriorem & opulentiorem misturam componunt & concinnant : mixtique ævum cùm suo in longius producunt. In quovis seminio humido terra intimè permixta latitat, quæ cum aquâ, tum solidarum partium, tum (ut Chymicis placet) salis & sulphuris gignendi materia futura est ab igne insito & nitroso aëre ejus individuo comite diutius coquenda, particulisque sulphureïs augenda, ubi enim viget ignis

illuc neceſſe eſt appellat Aër Ignem recreans, fumoſque ventilans; hinc variæ in mixtis ſulphurum & oleorum differentiæ ab inſito ſpiritu igneo nitroſi aëris auxilio genitæ ex ſibi ſubjectâ Elementari materiâ paſſivâ. Inſitus ille ſpiritus, hujus illiuſve ſimilaris mixti generationi addictus, triplex eſſentia à quibuſdam Chymicis vocatur, quod in ipſo, ut aiunt, radicitùs & individuè contineantur tria ab ipſis laudata principia activa, Sal Sulphur & Mercurius, quæ ab actuoſis mixti particulis in paſſivas agentibus & cùm ipſis congredientibus, uſque ad præfinitas inſito ſpiritui motiones alterativas indeſinenter generantur ex præjacente prædictorum quatuor Elementorum materiâ cum legitimo humoris dominio. Quæ ſi ita ſe gerunt, (quemadmodum maximè conſentaneum videtur) exponendum habent atomorum motionumque Epicurearum aſſertores, intimarum alterationum oſores, quomodò una eademque particula (ſive ſit atomus, ſive Indefinitæ tenuitatis particula ſubtilis) uno eodemque motu acta, eiſdem elementaribus particulis ſe adjungens, Sal, Sulphur, & Mercurium parat & congregat, hujus vel illius indolis juxtà varios Characteres quibus intimè inſignitur, quaſi totidem ſigillis aut ſignaturis ipſius effigiem omnino expreſſuris, eamdemque in toto mixti ævo pluries effecturis. Imò ſive illa eadem particula fuerit in globum efficta, ſive plures retinuerit angulos, quandiù mixto vitâ prædito adhærebit, tandiù ſal, ſulphur & Mercurium parabit, nullatenùs ad id conferente hac vel illâ prædictæ particulæ figurâ. Hæc quæ vero ſunt ſimillima, cum Epicureâ atomorum Hyppotheſi aut cum Elementis Carteſianis nuſquam Conciliari poſſunt: cum Hippocraticâ autem & Galenicâ quatuor elementorum conjugatione facile ſunt Concilianda. Prædicta enim quatuor Elementa ſimul permixta activis particulis ſinu ſuo concluſis materiam ſuppeditant, Salis, Sulphuris, & Mercurii generandi, eamque in primo quovis ſeminio humidulam offerunt ab eiſdem particulis hac vel illâ ſingulari differentiâ ſigillandam & conſignandam.

Ergo primus activorum ſeu ſpirituum Motus ad generationem cujuſlibet Mixti incipit in humido.

Domini Doctores diſputaturi.

M. Ludovicus Piquenot de Dragueville.
M. Claudius Burlet.
M. Alexander-Petrus Mattot.
M. Claudius Bourdelin.
M. Joannes-Franciſcus Foy-Vaillant.
M. Alexius Littre.
M. Petrus Pourret Unici Fratris Regis Medicus Ord.
M. Antonius de Caën.
M. Dionyſius Dodart.

Proponebat Pariſiis JOSEPHUS CHAMBON, Grignianus, Baccalaureus Medicus. A. R. S. H. 1695.